

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 16.

Lördagen den 12 mars.

Kl. 11 f. m.

Kammarens förhandlingar leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 5 dennes förda protokoll.

§ 2.

Företogs val af tjugufyra valmän och sex suppleanter för utseende af dels fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret efter dem, som nu äro i tur att afgå, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva blifvit utsedde till

Valmän:

herr <i>M. Arhusiander</i>	med 183 röster,
» <i>J. H. G. Fredholm</i>	» 183 »
» <i>A. G. Gyllensvärd</i>	» 183 »
» <i>A. Henricson</i>	» 183 »
» <i>K. E. Holmgren</i> i Hillebola.....	» 183 »
» <i>G. Jansson</i> i Krakerud.....	» 183 »
» <i>J. P. Jansson</i> i Saxhyttan	» 183 »
» <i>J. Johnsson</i> i Bollnäs	» 183 »
» <i>J. Nydahl</i>	» 183 »
» <i>C. Persson</i> i Stallerhult	» 183 »
» <i>E. Svensson</i> i Karlskrona	» 183 »
» <i>O. Anderson</i> i Hasselbol	» 142 »
» <i>R. Darin</i>	» 142 »
» <i>E. Meyer</i>	» 142 »
» <i>A. V. Nilson</i> i Lidköping	» 142 »

herr	<i>F. Ohlsson</i> i Vexjö	med 142 röster,
»	<i>P. Pehrson</i> i Törneryd	» 142 »
»	<i>N. Wallmark</i>	» 142 »
»	<i>E. Wijk</i>	» 142 »
»	<i>K. A. Kihlberg</i>	» 141 »
»	<i>A. V. Ljungman</i>	» 141 »
»	<i>O. Persson</i> i Killebäckstorp	» 141 »
»	<i>L. P. Mallmin</i>	» 140 »
och	» <i>N. Åkesson</i>	» 140 »

Närmast i röstetal kom herr *H. Andersson* i Nöbbelöf m. fl. med 42 röster.

Suppleanter:

herr	<i>N. Svensson</i> i Olseröd	med 160 röster,
»	<i>T. Zetterstrand</i>	» 133 »
»	<i>E. V. Bäckström</i>	» 128 »
»	<i>J. D. Laurell</i>	» 126 »
»	<i>S. Arnoldsson</i>	» 125 »
och	» <i>C. I. Carlsson</i> i Norra Smedstorp	» 125 »

Närmast i röstetal kom herr *K. G. Karlsson* m. fl. med 34 röster.

Ordningen mellan de två ledamöter, hvilka till suppleantplatser erhållit lika antal röster, bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästförestående paragraf omförmälda val.

§ 4.

Efter föredragning af herr *D. Bergströms* m. fl. i gårdagens sammanträde bordlagda motion, n:o 226, hänvisades densamma till särskilda utskottet n:o 2.

§ 5.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

statsutskottets memorial n:is 41 och 42;

bankoutskottets memorial n:o 3; och

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 14.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående statens öfvertagande af utbildning utaf lärare vid småskolor.

§ 7.

Till kammarens afgörande förelåg vidare konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrad tid för verkställande af val till riksdagsman i Andra Kammaren.

Om ändrad tid för verkställande af val till riksdagsman i Andra Kammaren.

Utskottet hemställde i detta utlåtande: att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande, inom Andra Kammaren af herr J. Ericsson i Vallsta afgifna motion, n:o 199, antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 15 riksdagsordningen att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling:

§ 15.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under september månad året näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

2. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren, innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställles ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

Efter uppläsande häraf anförde:

Friherre von Schwerin: Herr talman, mina herrar! Det förvånar mig ganska mycket, att vid detta konstitutionsutskottets betänkande icke finnes fogad någon reservation af någon enda ledamot från denna kammare. Herrarne veta mycket väl, att det många gånger varit tal om att försöka få en ändring till stånd i nu stadgade tider för val till riksdagsman i Andra Kammaren. Och dervid hafva gång på gång starka sympatier uttalats för att få en gemensam valdag för hela landet, och jag vill först som sist säga, att jag är en ifrig anhängare af denna reform. Men, som herrarne veta, har det stött på motstånd, egentligen därför att det varit svårt att förena de skilda intressena i stad och på land: på landet vill man ha valtiden förlagd till midten af sommaren, i städerna längre fram på hösten.

Jag tror dock, att det så småningom skall gå derhäu, att vi få en gemensam valdag. Men i afvaktan på detta ideal — om

*Om ändrad
tid för
verkställande
af val till
rikslagsman
i Andra
Kammaren.
(Forts.)*

jag så må säga — tror jag näppeligen, att det tjenar någonting till att införa en sådan förändring, utskottet här har föreslagit. Motionären har hemställt, att man skulle inskränka valtiden till en månad, d. v. s. senare hälften af augusti — förra hälften af september. Men utskottet har på temligen klena — eller rättare sagt alls inga — skäl tillstyrkt, att valen måtte verkställas under september månad.

Jag tror emellertid icke, att det vore lämpligt för oss på landet, om en sådan inskränkning i valtiden komme til stånd, då i alla fall icke det af mig önskade resultatet skulle ernås.

Jag skall be att få nämna, att då val sista gången anställdes till Andra Kammaren, så förrättades under juni månad val allenast i en valkrets — vi minnas nog alla, hvilket val detta var — i juli månad förrättades 6 val, i augusti 117 och i september 36. Här af framgår, att de allra flesta valen på landsbygden då förrättades under augusti månad, och då måste väl praktiska skäl finnas härtill. Jag kan då icke finna, att något skäl skulle förefinnas, hvarför Riksdagen skulle fränhända landsbygdens valkretsar rättigheten att förrätta valen i augusti månad, som ju tyckes anses såsom den mest passande.

Såsom herrarne veta, hafva vi dessutom åtskilliga andra förrättningar under september månad. Då sammanträda först och främst landstingen. De infalla i olika län på olika tider. I somliga län sammanträda de den tredje måndagen i september, i andra den fjerde måndagen i samma månad och i åtskilliga slutligen, deribland det län jag tillhör, den sista måndagen, d. v. s. den fjerde eller den femte, då så många inträffa, måndagen i månaden. Vidare hafva vi på landet vid samma tid tings-sammanträden och annat, hvarför jag för min del icke tror, att det kan vara lämpligt bestämma, att riksdagsmannaval skola få anställas endast under september månad.

På grund af hvad jag nu anført, får jag, herr talman, anhålla om afslag å utskottets betänkande.

Herr Andersson i Malmö: I det samhälle, jag tillhör, vet jag aldrig, att man haft någon oiägenhet af de nuvarande bestämmelserna angående tiden för riksdagsmannavals hållande. Jag har emellertid inom utskottet röstat för det nu föreliggande förslaget, därför att man genom dettas antagande skulle tillmötesgå en af motionären och många andra närd önskan.

Enligt mitt förmenande vore det lämpligast, om man kunde bestämma en gemensam dag för valens förrättande inom hela landet, men som herrarne veta, har man hittills ej kunnat enas om bestämmandet af en sådan dag. I fjol föll ett dylikt förslag med stor majoritet inom denna kammare. Äfven i år var ett liknande förslag på tal inom utskottet, men man ryggade tillbaka för det energiska motstånd, fjorårets förslag rönte.

Nu menade den föregående talaren, att det vore olämpligt att förlägga dessa val till september, och han kunde icke fatta, hvarför utskottet frångått motionärens förslag. Jag tror dock, att han får gifva mig rätt deri, att september under alla förhållanden både för städerna och landsbygden är mycket lämpligare än augusti. På landsbygden pågår skörden under augusti, medan det torde vara mycket få ställen inom landet, der icke skörden är afslutad i september. Med afseende å städerna tror jag, att sista delen af september är ojemförligt mycket bättre för dessa vals hållande än sista delen af augusti, ty då är en hel mängd af samhällets invånare borta på resor och vid badorter, för att nu icke nämna de då pågående regementsmötena. Derför har majoriteten inom utskottet enats om september såsom den lämpligaste månaden, då man icke kunnat förena sig om eu gemensam valdag.

Den föregående talaren anförde äfven såsom skäl för afslag å utskottets framställning den omständigheten, att landstingen pågå i september. Ja, det må så vara, men det behöfver väl icke hindra valen, ty landstingen pågå ju blott några vissa dagar, så att nog blir det väl tid öfver till valen, helst med de lätta kommunikationer i landet, som vi nu hafva.

För min enskilda del qvittar det mig lika, hurudant kammarens beslut blir, men jag har velat gå motionären till mötes i syfte att koncentrera valen mera än nu, och jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets framställning.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å såväl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen visade 105 ja mot 93 nej; hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

*Om ändrad
tid för
verkställande
af val till
riksdagsman
i Andra
Kammaren.*

(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
kungörande
af val till
riksdagsman
i Andra
Kammaren.*

§ 8.

I ordningen förekom dernäst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser i fråga om kungörande af val till riksdagsman i Andra Kammaren.

Herr *P. Olsson* i Asak hade i motion n:o 196 i Andra Kammaren föreslagit, att Riksdagen ville till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga den ändring af riksdagsordningen, att såväl elektorsval som omedelbara riksdagsmannaval till Andra Kammaren skulle kungöras minst tre veckor före valet; och hade motionären öfverlemnadt åt konstitutionsutskottet att, om det biträdde förslaget, föreslå den närmare formuleringen af den åsyftade lagförändringen.

Under *mom.* 1 hemstälde nu utskottet:

att Riksdagen måtte i anledning af herr *P. Olssons* motion, i hvad den afsåge kungörande af tid och ort för val till riksdagsman i Andra Kammaren uti valkretsar, der omedelbart valsätt användes, antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 18 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift, att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. *I de valkretsar, der det omedelbara valsättet begagnas, åligger det valförrättaren att kungöra valet minst fjorton dagar förut.* Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringläsa.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Häremot hade reservation anmälts af herr *Ljungman*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att, med anledning af motionen, till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 18 riksdagsordningen:

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift, att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. *Sådan kungörelse skall så tidigt utföras, att den kan i kyrkorna uppläsas, der fråga är om medelbart val, tre veckor och, der fråga är om omedelbart val, två veckor före valet.* Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

Kallelse till elektorsval kungöres å landet fjorton dagar eller minst en vecka och i stad minst fjorton dagar förut, på sätt för kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Ann. I händelse så väl detta förslag som ock de båda förslag till ändrad lydelse af ofvanstående paragraf, hvilka förra året förklarades hvilande, eller ettdera af dem skulle af Riksdagen antagas, hopföras de godkända förslagen vid samma paragrafs slutliga affattning.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Ljungman: Såsom kammaren torde finna, har jag anført reservation vid detta betänkande, i hvilken jag så nära som möjligt anslutit mig till *motionärens förslag*. Jag anser nemligen det ligga vigt på, att om man skall ändra denna paragraf — i hvilket afseende redan två förslag föreligga hvilande från förra Riksdagen — så bör man framlägga ett så tydligt och utförligt förslag som möjligt, så att man icke riskerar att vid nästa riksdag nödgas antaga ett fjerde förslag af samma paragraf såsom hvilande.

Nu är förhållandet det, att äfven med hänsyn till de medelbara valen klagomål anförts deröfver, att domhafvanden utsatt valet så sent, att kännedom om detsamma icke hunnit spridas i tillräcklig tid före valet. I äldre motioner, som väckts angående denna fråga, har man också anført exempel på de öfverklagade missförhållandena just från hvad som passerat vid medelbara val.

Nu är det väl sant, att de medelbara valen allt mer och mer undanträngas af de omedelbara, men de finnas dock kvar enligt grundlagen, och därför anser jag, att bestämmelser böra finnas äfven om dessa val i nu ifrågavarande hänseende. Detta är så mycket mera viktigt, som man kan tänka sig, att vid en riks-

Om ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af val till riksdagsman i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af val till riksdagsman i Andra Kammaren. dagsupplösning med förordnande om nya val till Andra Kam-maren, då stor upphetsning i sinnena är rådande, allt för kort tid kan blifva tillmätt för valens verkställande, och att en dom-hafvande i följd häraf äfven mot sin vilja kan nödgas utlysa valet allt för sent.

(Forts.)

Genom de bestämmelser, som jag föreslagit och som möj-ligast nära ansluta sig till *motionärens förslag*, skulle en sådan möjlighet vara i väsentlig mån undanröjd. Jag tror således, att det är klokare att ansluta sig till *motionärens förslag* än till ut-skottets, och ber därför att få yrka bifall till min reservation.

Herr Olsson i Åsak: Herr vice talman! Såsom kammaren behagat finna, har utskottet ansett sig kunna endast så till vida biträda min motion, att det med anledning af densamma före-slagit sådan ändring af 18 § riksdagsordningen, att val till rik-sdagsman i Andra Kammaren i sådana valkretsar, der omedelbart valsätt begagnas, skall kungöras minst fjorton dagar före valet.

Ehuru utskottet således hvarken kunnat vara med om att utsträcka sagda tid till tre veckor — något som jag för min del helst önskat — eller om införande af de i motionen föreslagna bestämmelser i fråga om kungörande af äfven de medelbara valen, så vill jag i allt fall, då utskottets förslag, enligt min mening, leder till en bättre ordning, vara med om det slut, hvar-till utskottet kommit, och detta så mycket mera, som det, när allt kommer omkring, kanske icke är så synnerligen stort skäl uti att förbättra grundlagens stadganden i fråga om ett valsätt, som, af alla tecken att döma, på grund af sin egen absurditet allt mer och mer kommer att försvinna.

Deremot kan jag icke vara med om den reservation, som af-gifvits af herr Ljungman och till hvilken han nyss yrkat bifall. Anledningen dertill är, att jag anser, att densamma endast sken-bart innehåller en förbättring af konstitutionsutskottets förslag. Reservantens förslag innehåller nemligen bland annat den bestäm-melsen, att kungörelse om medelbart val skall uppläsas minst tre veckor före valet. Men då förslagsställaren bibehåller de nuvarande bestämmelserna, såväl derom att elektorval skall hållas minst 8 dagar före riksdagsmannavalet som också derom att elektorval skall kungöras endast minst 8 dagar förut, så inses lätt, att en valförrättare eller kommunalstämmaordförande skulle äfven med dessa bestämmelser kunna hålla elektorval, som utlyts endast 8 dagar före valet. I sådant afseende hade man ju endast att utsträcka tiden mellan elektorvalet och riksdagsmannavalet till fjorton dagar. Men då jag icke anser, att en sådan utsträckning är af behovet påkallad, och den af herr Ljungman föreslagna reformen i allt fall icke skulle utesluta möjligbeten att hålla elek-torsval efter blott åtta dagars kallelsetid, så kan jag, som sagdt, icke vara med om reservantens förslag.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Restadius: I 18 § riksdagsordningen finnas tydliga och bestämda föreskrifter om tiden och sättet för kungörande af medelbara val. Man hade trott, att dessa stadganden skulle vara tillämpliga äfven i de fall, der det omedelbara valsättet användes. Nu har emellertid högsta domstolen meddelat ett beslut, hvaraf man finner, att så icke är förhållandet. Då är det tydligt, att i lagstiftningen finnes en lucka, och det är denna, som utskottet velat fylla, helst som, i fall detta icke sker, förvecklingar och olägenheter kunna och äfven verkligen hafva uppstått i följd af lagstiftningens otydlighet. Men utskottet har icke ansett sig kunna gå så långt, som herr Ljungman föreslagit. Hans förslag åsyftar ändring af andra momentet af ifrågavarande lagparagraf, men detta har icke under sin mer än trettioåriga tillvaro gifvit anledning till någon misstyding eller olägenhet, och mig förefaller det uppenbart, att man icke skall ändra grundlagen i annan händelse, än att behof deraf visar sig vara för handen. I förevarande fall ser jag icke något skäl för handen att godkänna herr Ljungmans reservation; jag skall därför be att i korthet få yrka bifall till hvad utskottet föreslagit, och jag skall, innan jag lemnar ordet, särskildt påpeka, hvad redan den föregående talaren framhållit, eller att någon särskild lagstiftning för de medelbara valen äfven af den anledningen torde vara obehöflig, att det medelbara valsättet mer och mer försvinner.

Herr Ljungman: Hvad som anförts mot min reservation är ganska lätt att vederlägga. Faktum är, att om man antager utskottets förslag, så kan det hända, att kungörelse om valet, äfven då medelbart valsätt användes, kommer att uppläsas i kyrkorna endast fjorton dagar före valet, och att således valförrättaren i en kommun tvingas att utlysa elektorsval endast åtta dagar förut. Det är således en bestämd fördel, som mitt förslag erbjuder.

Med afseende å hvad som anförts emot andra stycket behöfver jag blott erinra, att det väl är en fördel att hafva en sådan bestämmelse i grundlagen mot att hafva den i en kommunalförordning, der den kan ändras ganska lätt, ty särskildt i städerna kan man hafva mycket snabbare kungörelsesätt, och man kan tänka sig, att tiden förkortas.

Hvad som är viktigast är, att vid en riksdagsupplösning tiden för valens förrättande icke göres så kort, att icke tillräcklig besinning kan ega rum vid valen. Nu fins det enligt mitt förslag garanti för att tiden skall blifva så lång, att valen kunna uttysas och kungöras i kyrkorna tre veckor förut. Jag anser sålunda fortfarande, att min reservation är bättre än utskottets förslag.

Om ändrade bestämmelser i fråga om kungörande af val till riksdagsman i Andra Kammaren.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr vice talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. 2.

Bifölls jemväl.

§ 9.

Efter föredragning vidare af bankoutskottets memorial och utlåtande:

n:o 4, om användande af bankovinsten för 1897; och

n:o 5, med anledning af väckta motioner om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken,

biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

§ 10.

Likaledes biföllos lagutskottets härefter, hvart efter annat, föredragna utlåtanden:

n:o 37, i anledning af väckta motioner angående upphäfvande af fideikommiss,

n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om beräkning af strafftid, och till lag om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum den 29 juli 1892, och

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förlängning af tiden, under hvilken förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, skall vara gällande.

§ 11.

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.*

Slutligen föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t i fråga om införandet i dopbok af anteckningar angående faddrar.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *P. Waldenström* afgifna motion, n:o 132, icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr Waldenström, som yttrade: För att vara riktigt uppriktig, skall jag säga på förhand, att när jag väckte denna motion, väntade jag icke, att det skulle blifva något resultat af densamma; men att påpeka de förhållanden, som uti motionen omnämnas, ansåg jag ändå vara ganska ändamålsenligt. Jag har här i kammaren flere gånger genom väckta motioner gjort försök att åstadkomma mera sanning uti de svenska kyrkliga förhållandena, men det har alltid misslyckats. Det är likasom ville man säga, att sanning skola vi hafva öfverallt annorstädes, men icke der. Emellertid skall jag be att få taga kammarens tid litet i anspråk för att bemöta något af hvad utskottet sagt, och det så mycket mer, som ju kammarens sammanträde annars skulle blifva alltför kort.

Jag har uti min motion visat, att enligt kyrkolagen och kyrkohandboken äro faddrar och dopvittnen detsamma. Ordet »faddrar» är uttryckligen så definieradt i kyrkolagen. Och i kyrkohandboken lyder tilltalet till *faddrarne* sålunda: »betänken I, som hafven bevittnat denna heliga handling». Utskottet har icke vågat sig på att förneka riktigheten af detta, men har ändå försökt att kringgå det.

Vidare har jag visat, att kyrkohandboken vet af två slag af dopvittnen, nemligen sådana, som vilja åtaga sig fadderförpligtelserna, och sådana, som icke vilja åtaga sig dem. Men hvarken kyrkolagen eller kyrkohandboken vet af två slag af faddrar: sådana, som varit vittnen, och sådana, som icke varit vittnen. Att det nu blifvit ett bruk bland det svenska folket att afvika från denna bestämmelse i kyrkolagen, vet jag lika bra som utskottet, och hade jag icke det vetat, skulle jag naturligtvis aldrig hafva väckt denna motion.

Nu tycker utskottet, att jag är öfverdrifven, och det kan ju hända, att mina ord äro väl starka. Det är måttlig synd det. Men jag har sjelf i flera år varit prest och har tjenstgjort som prest i Småland, i Versterbotten och uti erkestiftet. Jag känner därför ganska väl, huru förhållandena gestalta sig både i den ena orten och den andra, och jag kan verkligen intyga, att det är ett alltjemt förekommande förhållande, att såsom dopvittnen antecknas personer, som aldrig varit närvarande vid dophandling.

Nu tycker sig utskottet dock icke hafva funnit afgörande bevis för hvad jag sagt. Men om jag skulle hemställa till herrarne, huru det gått till hos dem sjelfva i den här saken? Jag undrar, hvad svaret då skulle blifva. Det långt öfvervägande flertalet af herrarne äro gifva och hafva sannolikt äfven barn. Dessa äro döpta, och för dem äro antecknade faddrar eller dopvittnen. Jag hemställer nu, huru många af herrarne det är, som icke låtit såsom dopvittnen anteckna personer, hvilka ej varit

Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)*

närvarande vid dophandlingen. Jag samtalade häromdagen med en af utskottets ledamöter, hvilken tyckte, att min motion icke var befogad, och jag gjorde samma fråga till honom. Han svarade helt öpenhjärtigt, att han hade för en sin son låtit såsom dopvittne anteckna en person, som bodde öfver etthundra mil från hans hemort och som således ej skäligen kunde anses hafva varit vittne till dophandlingen. Jag skulle också hafva lust att hemställa till de närvarande presterliga ledamöterna af denna kammare, om de precis kunna lägga handen på hjertat och säga, att de icke i sina kyrkoböcker antecknat personer såsom dopvittnen, hvilka ej varit närvarande vid dopet. Om någon af dem kan göra det, så skall jag bedja att få göra min allra djupaste reverens för honom såsom ett särdeles märkvärdigt exemplar af svensk prest.

Men om det förhåller sig så, att herrarne här i kammaren måste erkänna, att för herrarnes barn stå antecknade faddrar, som aldrig varit vittnen till deras dop, och jag ju får betrakta herrarne som svenska folkets representanter, så tänker jag, att herrarne kunna gälla såsom representanter äfven i den sak, som här är i fråga.

Utskottet säger: »Att det är ytterst vanligt, att i dopboken såsom faddrar eller vittnen antecknas personer o. s. v., är åtminstone för utskottet icke bekant.» Jag kan verkligen i motsats deremot påstå, att det är utskottet väl bekant. Det var en äldre prestman här i staden, en nära vän till mig, ty jag har många vänner bland presterna, hvilken i förgår eller för tre dagar sedan omtalade för mig, att en af utskottets ledamöter varit hos honom för att få reda på, huru det förhölle sig med den här saken, och att han svarat och sagt: »hvarenda prest i Sveriges rike vet, att Waldenström har rätt». Jag tar för gifvet, att detta yttrande kommit till utskottets kännedom. Om han hade sagt: »Det är ytterst ovanligt, hvad Waldenström säger vara vanligt», så tänker jag, att hans yttrande kommit in i utskottets betänkande. Men att det nu icke fick något rum der torde stå i kausalsammanhang med att hans yttrande ej öfverensstämde med syftet i utskottets utlåtande.

Nog veta herrarne och utskottet detta lika bra som jag. Utskottet säger i sitt utlåtande, att det nog vet, att detta förekommer — »plägar» förekomma, säger utskottet. Men utskottet tror, att det skulle vara inskränkt till så kallade ståndspersoner. Detta är ett fullkomligt misstag. Det är just på landet, som det kanske oftast förekommer. Jag har tjänstgjort såsom prest på landet, och när jag under min tjänstgöring såsom pastorsadjunkt åt framlidne Anders Abraham Grafström i Umeå landsförsamling till slut tyckte, att det gick för långt att oupphörligt såsom dopvittnen anteckna personer, som ej varit närvarande vid dopet — på min fråga till dem, som kommo med barnen, om icke

de skulle vara faddrar eller dopvittnen, fick jag oftast till svar: »nej, det skola de och de och de vara», som ej voro närvarande — så tog jag mig för att uppteckna de personer, som kommo med barnen, såsom »dopvittnen», och om det var blott en person, så tog jag in min egen tjänare såsom andra dopvittne, hvarjemte jag antecknade de uppgifna faddrarne såsom »frånvarande så kallade faddrar». Jag skickade sedan dopsedeln till kyrkoherden, men när jag nästa söndag kom dit för att predika, var han riktigt förargad på mig och sade: »Hvad kommer du med för novationer? På det sättet skulle ju min dräng och piga blifva faddrar för halfva församlingen.» »Ja», sade jag, »det är ledsamt, men jag kan ej skrifva såsom vittnen till dopet sådana, som ej varit närvarande.» Han svarade: »Jag får väl ej det nöjet att se dig till middagen i dag.» — »Nej tack, farbror, jag reser till staden.»

Jo, det är *mycket* vanligt, icke blott bland ståndspersoner, utan äfven bland allmogen, att sådana personer, som ej varit närvarande vid dopet, antecknas såsom faddrar eller dopvittnen.

Nu säger utskottet, att barnens föräldrar säkerligen alltid på förhand hafva om barnens födelse och blifvande dop underrättat frånvarande faddrar och inhemtat dessas medgifvande att vara faddrar. Ja, det kan ju i vissa fall vara möjligt, men säkert är, att derigenom blifva de ändå ej *vittnen* till dopet. Om jag skrifer till en person, som bor ett hundra mil från mig, och frågar, om han vill blifva fadder till mitt barn, och han svarar ja, samt jag låter anteckna honom såsom fadder, så har han icke derigenom blifvit vittne till dophandling, hvilket han dock enligt kyrkolagen skulle vara.

Utskottet säger vidare, att »det kan ej synas annat än hårdt och obilligt, om desse senare — de frånvarande faddrarne — som kanske stå barnens föräldrar nära, och som måhända lika väl eller bättre än de närvarande faddrarne inse och behjerta den erinran, som till faddrarne gifves, skulle beröfvas tillfälle att bevisa en kärlekstjänst, som de sjelfva äro villiga att gifva, och föräldrarne angelägna att få mottaga». Jag begriper ej hvad man skulle beröfva dem. Vilja de göra barnet någon välgerning, så står det dem ju fritt, ehuru de ej blifva antecknade såsom vittnen, då de i alla fall icke varit det. Det vore högst märkvärdigt, om man genom att icke anteckna dem såsom vittnen skulle beröfva dem tillfälle att göra barnet välgerningar.

Men sedan har utskottet en mycket förnumstig betraktelse öfver att jag skulle hafva tillagt kyrkoskrifningskomitén något, som den icke sagt, och dervid försöker utskottet att tyda, i hvad sammanhang mina ord stå till kyrkoskrifningskomiténs ord och så vidare. Jag kunde ej annat än le, när jag läste detta. Ty jag säger i min motion, att det är ytterst vanligt, att det och det förekommer, och att detta äfven konstateras af kyrkoskrifnings-

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)*

Om
införandet i
dagbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)

komitén. Hvad som är ytterst vanligt anför jag således sjelf, och hvad jag till bekräftelse deraf åberopar ur komiténs yttrande har jag satt inom citationstecken. Detta bryr sig utskottet icke om, utan tar det, som om jag velat påstå, att komitén sagt alltsammans. Men som herrarne sjelfva kunna se, är det ej så, utan jag har mycket troget satt inom citationstecken de ord, som jag citerat ur komiténs utlåtande. Nå, nu säger komitén, att det *ofta* inträffar, att personer antecknas såsom dopvittnen, hvilka ej varit närvarande vid dopet. Jag tänkte mig detta såsom giltigt bevis för rigtigheten af hvad jag påstått. Komitén säger »ofta», jag säger »ytterst vanligt». Det är kanske någon skilnad mellan de orden, men jag vet genom egen och andras erfarenhet, att det är ytterst vanligt, såsom jag också redan påvisat. Deraf kommer det, att, såsom jag säger i motionen, kyrkoböckerna äro öfverfulla af osanna anteckningar och alltjämt fyllas med sådana.

Man kan säga, att denna sak icke har någon praktisk betydelse, såsom utskottet också anmärker, ty icke lär man höra efter vittnena, då det blir fråga, om ett barn är döpt eller icke. Nå ja, det erkänner jag gerna, i fall det icke är af någon vikt, att *hvad som står i svenska kyrkans böcker är sant*, och det kan ju hända, att detta icke är så viktigt.

Vid uppgörandet af det sista formuläret till kyrkoböcker enligt förordningen den 6 augusti 1894 — i min motion står ett tryckfel, den 6 maj, här är det rätta datum utsatt — förordade kyrkoskrifningskomitén först, att man skulle göra skilnad mellan faddrar och dopvittnen, och att en särskild kolumn skulle insättas för de förra och en särskild för de senare — detta, säger komitén, för att få noggranna och tillförlitliga anteckningar; märk väl »tillförlitliga», ty de anteckningar, som funnos, voro ej tillförlitliga. Detta förslag utstälde Kongl. Maj:t till vederbörandes yttrande, och dessa afgåfvö det utlåtandet, att man icke borde göra en sådan skilnad mellan faddrar och dopvittnen. Följaktligen måste komiten reducera den dubbla kolumnen till *en* och få en gemensam rubrik derför, och då skref komitén »faddrar». Detta säger komitén, att den gjorde, därför att i då gällande formulär ifrågasvarande kolumn var afsedd endast för anteckning af faddrar. Nu har jag återgifvit detta kort på det sätt, att det i formuläret stod »dopvittnena», men att komitén trodde, att det stod »faddrar». Af detta tar utskottet sig anledning att göra den betraktelsen, att jag skulle origtigt återgifvit kyrkoskrifningskomiténs ord, komitén skulle nemligen icke hafva gjort sig skyldig till sådant förbiseende, då den ju icke sagt, att det *stod* faddrar öfver den åsyftade kolumnen, utan endast att kolumnen var *afsedd för* anteckning om faddrar. Nu frågar jag: hvad afser en kolumn i ett blankett-formulär? Jo, den afser, att der skall antecknas, hvad kolumnen bär i rubriken. Således, om kolumnen bär i rubriken »dopvittnen», så är den afsedd för anteckning om dopvittnen. Står det

»faddrar», så afser kolumnen, att der skola antecknas faddrar. Och gör man skilnad mellan faddrar och dopvittnen, såsom komitén gjorde, så blir detta en olikhet. Men nu menar utskottet, att kyrkoskrifningskomitén nog såg, att det stod »dopvittnen», men förstod, att kolumnen var afsedd för anteckningar endast om faddrar, men ej om dopvittnen. Ja, om kyrkoskrifningskomitén var så dum, vet jag icke, men om utskottet vet det, har jag ej rätt att opponera mig deremot. Säkert är emellertid, att en blankettkolumn i regeln afser, att man der skall anteckna hvad som står i kolumnens »hufvud», såsom det heter. Således, om det t. ex. öfver kolumnen står »födelseår», så skall man der anteckna födelseår och ej namn — så tänker åtminstone jag för min del. Detta om detta.

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.*
(Forts.)

Utskottet säger ytterligare i sitt utlåtande, att förmaningen till faddrarne nu är så väsentligen mildrad, att det icke göres någon verklig skilnad emellan så kallade dopvittnen och faddrar med afseende på deras åtaganden. Jo, det är just det, man gör. Det hjälper ej hvad utskottet säger i den saken, ty kyrkohandboken säger motsatsen, i det den förordar, att om dopvittnena icke vilja åtaga sig fadderförpligtelserna, så slipper dopförrättaren läsa förmaningen till dem, hvaraf följdén uppenbarligen blir, att om dopförrättaren läser förmaningen och dopvittnena tåga der till, så hafva de åtagit sig fadderförpligtelserna helt enkelt. Utskottet säger också, att förmaningen innehåller blott något om faddrarnes allmänna pligt såsom församlingsmedlemmar. Nej, visst icke, ty förmaningen omtalar deras särskilda pligt »såsom de der bevittnat den heliga handlingen.»

Slutligen säger utskottet, att det erhållit statistiska uppgifter från några församlingar här i Stockholm och dervid fått veta, att under det i en församling under åren 1893—97 blifvit födda 5,585 barn, funnes för endast 287 af dem faddrar antecknade. Ja, detta står också i strid med kyrkolagen, ty kyrkolagen säger, att de, som varit vittnen till dopet, *skola* antecknas. Således, om man subtraherar 287 från 5,585, så blir det omkring 5,300 tjenstefel i den församlingen under åren 1893—97. Om herrarne anse det för en bagatell, så gerna för mig. För resten skulle jag gerna vilja veta, om utskottet tagit reda på, huruvida i de 287 fallen faddrarne verkligen varit närvarande. Kanske när allt kommer omkring, så hafva de ej varit närvarande heller, och då blir det jemnt 5,585 tjenstefel. Det är ju ingen småsak i en enda församling på endast fem år och endast i ett stycke.

Emellertid skall jag ej göra något yrkande, utan gerna för mig må utskottets betänkande af kammaren bifallas. Endast det vill jag säga, att ingen sedan må komma och tala på de frikyrkliga, därför att de ej precis så noga fästa sig vid hvarje bokstaf

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)*

i kyrkolagen. Man har förlorat rättighet dertill, om man själf fortsätter på den vanliga vägen.

Herr vice talman, jag har intet yrkande att framställa.

Vidare anförde:

Herr Holmgren i Varnhem: Den ärade motionären har ställt en indirekt uppmaning till här i kammaren varande prester att yttra sig i frågan och uttala sin ställning med afseende på den föreliggande motionen. Jag anser mig i egenskap af prest således dertill manad. Och vill jag då börja med att anföra den ärade motionärens ord: För att vara fullt upprigtig, sade han. Han förutsatte således, att han icke alltid är det. Jag vill då säga: För att vara fullt upprigtig, så går jag in på den ärade motionärens yttrande, att frågan icke har den ringaste praktiska betydelse. Men under sådana förhållanden kan jag icke förstå, hvarför han motionerar om en sak, som icke har den ringaste praktiska betydelse. Han yttrade, att hvarenda prest i Sverige vet, att Waldenström har rätt. Så hade ett märkvärdigt exemplar af en svensk prest sagt honom. Ja, herr Waldenström tror, att han har rätt. Det vet hvarenda prest och äfven hvarenda en i denna kammare. Men det är icke sagdt dermed, att han har rätt. Jag för min del i egenskap af prest får på det allra kraftigaste protestera mot herr motionärens mycket, mycket allvarliga yrkande på att uteslutande vara icke blott här i kammaren, utan bland det svenska folket en tolk för sanningen. Alltid när han uppträder, säger han: »Jag vill bara sanningen i de kyrkliga förhållandena, i alla möjliga förhållanden.» Jag frågar motionären: Hvad är sanning på det kyrkliga området? Hvad är sanning på det politiska området? Hvad är sanning på lifvets område? Är det herr Waldenström, som ensam representerar sanningen? Det är att för sin del lägga beslag på någonting, göra anspråk på någonting, som icke tillkommer någon enskild människa, ja, icke ens någon hel korporation.

Hvad nu själfva saken beträffar, har jag som prest aldrig känt mig generad af, att, när föräldrarna önskat, deras anhöriga, som icke haft tillfälle att komma tillstädes till dopet, måtte antecknas såsom faddrar. Det har aldrig generat mig att då inskrifva dem som faddrar. Åtminstone har det icke generat mig mera, än det skulle genera herr Waldenström, om han vore prest, att anteckna en person såsom »döpt af lekman». Men gäller det presternas betänkligheter gent emot en sådan åtgärd, går herr Waldenström illa åt de 1,700 presterna, därför att de icke vilja skrifva in »döpt af lekman». Skulle deremot någon våga gå en person till handa, som anhåller att få anteckna sin mor eller far som fadder åt sin nyfödde, då skulle det, menar herr Waldenström, vara ett brott mot sanningen, ett brott emot lagen. Nej, herr Waldenström,

om hvar och en sådan, som sätter herr motionärens uppfattning såsom det enda uttrycket för sanningen i fråga, skulle vara ett alldeles särskildt exemplar af svensk prest, så vill jag vara detta särskildt egendomliga exemplar.

Men jag vill då också säga motionären, att han är ett särskildt märkvärdigt exemplar af en f. d. icke prest. Då denna fråga hufvudsakligast rör prester och för dem är en samvetsfråga, så kan jag icke fatta, hvarför en f. d. icke prest så hårdt angriper dessa anteckningar. De må vara huru märkvärdiga som helst i herr Waldenströms ögon, så protesterar jag dock i svenska presterskapets namn mot sådana yttranden, som fälts af motionären.

Jag skall sluta med att påpeka, huru det kan föga stärka herr motionärens ställning, att han liksom fordom Æneas bröstet sig med, att »vi hafva varit trojaner», »vi hafva varit prester». Hvarför då icke komma i håg, att han varit det, och hvarför lägga sig i andras angelägenheter, när frågan icke har den ringaste praktiska betydelse enligt motionärens mening. När nu icke någon af svenska kyrkans prester tagit sig an denna sak såsom en samvetsak, och när den icke kränker någons rätt, så anhåller jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Grundell: Herr vice talman! Jag hörde en gång för många år sedan en högt uppsatt person uttala angående det stånd, jag tillhör, det omdöme, att inom detta stånd icke fans någon god corpsanda. Om eller i hvad mån ett sådant omdöme kunde vara befogadt, derom vill jag icke nu yttra mig. Jag vill blott säga, att den förpligtelse, som corpsandan pålägger, af mig aldrig fattats så, att jag, när jag märkte felaktigheter hos ståndsbröder, skulle anse mig berättigad — än mindre förpligtad — att taga dem i försvar, men väl så, att corpsandan ålägger mig att taga ståndsbröder i försvar, när jag finner, att de anklagelser, som riktas mot dem, grunda sig på antaganden och icke stödjas af full utredning eller bevisning.

Jag står nu uti den fråga, som här är före, i den lyckliga ställning, att jag icke behöfver vädja till hvad jag för min enskilda del tror mig kunna veta eller styrka — något, som för motionären naturligtvis har synnerligen liten betydelse, utan jag kan här vid lag åberopa mig på en enhällig mening inom utskottet hos samtliga de ledamöter, som varit med om frågans slutliga behandling.

Motionären började sitt anförande med att framhålla, huru ledes, hvarje gång det i Riksdagen varit fråga om att bringa sanning i de kyrkliga förhållandena, sådant väckt motstånd. Jag för min del ber emellertid på det bestämdaste att få fritaga mig från delaktighet i detta af motionären klandrade tillvägagående. Ty jag är lika angelägen som han, att sanning måtte ega rum i de kyrkliga förhållandena. Men såsom ledamot af det tillfälliga

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
vngående
faddrar.
(Forts.)*

utskottet har jag icke kunnat finna, att motionären lyckats framställa saken sanningsenligt. Han har uttalat mycket graverande anklagelser mot svenska kyrkans presterskap; han har gjort det i ordalag så starka, att man väl icke kan påträffa starkare sådana. Han har t. ex. i slutet af sin motion sagt, att af sådana, låt oss säga, osanna uppgifter äro svenska kyrkans dopböcker öfverfulla. Jag föreställer mig nu, att när ett mått är öfverfullt, kan icke något mer rymmas deri; således, om svenska kyrkans dopböcker äro öfverfulla af osanna anteckningar rörande faddrar eller dopvittnen, så skulle man icke kunna påträffa några sannfärdiga uppgifter alls deri. Detta har motionären med stor säkerhet påstått, men, såvidt utskottet kunnat finna, icke förebragt någon bevisning härför. När han i sin motion säger, att »det är ytterst vanligt, att i dopboken såsom faddrar eller vittnen antecknas personer, som aldrig bevittnat den heliga handlingen . . . ja, som kanske icke ens veta, att barnet är födt. än mindre, om eller huru det är döpt», så yttrar han till stöd härför, att detta beklagliga missförhållande skulle vara allom bekant — hvilket emellertid väl behöft närmare bevisas — och vidare, att det äfven konstateras af kyrkoskrifningskomiténs betänkande. Utskottet har dock sökt visa, att detta kyrkoskrifningskomiténs betänkande alls icke konstaterar, hvad motionären påstår. Kyrkoskrifningskomitéu säger, att det kan förekomma, att personer antecknas såsom dopvittnen, fastän de icke varit närvarande vid dopförrättningen, äfvensom att understundom frånvarande faddrar antecknas. Men, såsom utskottet visat, det förekommer icke alls ett ord om att man kunde tänka sig, att det ofta förekomme faddrar, som icke ens visste af, att barnet i fråga blifvit födt, än mindre döpt. Utskottet har sökt få reda på något dylikt fall, och jag vill säga, att ehuru inom utskottet funnos representanter för många olika trakter i vårt land och man hos dem hörde efter, huruvida de från sina hembygder kände till, att sådana besynnerliga förhållanden inträffat, som att frånvarande personer antecknats såsom faddrar utan att ens ega kännedom om barnets födelse eller dödelse, kunde dessa representanter för sin del icke intyga, att ett så beskaffadt missförhållande egt rum.

Motionären har såväl i sin motion som äfven i dag i sitt anförande gjort en mycket skarp åtskilnad mellan faddrar och dopvittnen, och han har nu sist i sitt anförande såsom en mycket betänklig sak frambållit, att en hel mängd personer, som varit dopvittnen, icke blifvit antecknade uti dopboken. När nu utskottet på sista sidan i sitt utlåtande företett en liten tablå öfver förhållandena härutinnan inom några af hufvudstadens församlingar, af hvilken det framgår, att ett mycket litet antal faddrar antecknats i dopboken, så anför motionären detta såsom ett stort fel af presterskapet. Men vi hafva sett saken helt annorlunda. Ty enligt gällande dopboksformulär skola i dopboken egentligen

icke antecknas andra än faddrar, d. v. s. sådana personer, som åtagit sig de s. k. fadderpligterna, hvilka nu för tiden, såsom redan nämnts, äro högst betydligt mildrade, i ty att faddrarne hvarken tillfrågas, om de vilja åtaga sig vissa förpligtelser, ej heller svara, att de vilja fullgöra sådana, utan hufvudsakligen endast erinras om församlingens allmänna förpligtelser mot den döpte i det eller det afseendet. Som sagdt, enligt gällande dopboksformulär skola endast faddrarne antecknas, och egentligen finnes det intet åläggande att anteckna dopvittnen, såsom också kyrkoskrifningskomiténs af oss citerade utlåtande gifver vid handen, enär der står, att kolumnen »faddrar» afser egentligen blott anteckning af faddrar. Då vi om motionären yttrade, att han orätt citerat detta kyrkoskrifningskomiténs utlåtande, sökte han försvara sig häremot och förlöjligen komiténs ord samt sade, att komitén för ifrågavarande kolumn valt just ordet »faddrar» i stället för »dopvittnen» och motiverat detta dermed, att i då använda formuläret för födelse- och dopbok stod ordet »faddrar» — ett motiv, som tager sig rätt egendomligt ut, då man vet, att der verkligen stod »dopvittnen». Nu säger emellertid kyrkoskrifningskomitén ej, att der stod »faddrar», utan den säger endast, att kolumnen *afsåg* anteckning af faddrar.

Ja, jag skulle egentligen icke längre uppehålla tiden, men jag vill dock säga till motionären, att, om han ansett sig icke hafva blifvit tillräckligt hänsynsfullt behandlad af utskottet, jag skall be få nämna till honom något, som kanske redan är honom bekant, nemligen att utskottet verkligen sökt med ganska stor taktfullhet bemöta motionären och hans motion. Det förhåller sig nemligen så, att mer än åtta dagar, innan detta utskotts-betänkande var färdigt till utdelning inom kammaren, en af utskottets ledamöter uttalade någon tvekan, huruvida man icke möjligen borde bifalla motionen eller åtminstone söka få ytterligare utredning i saken. Fastän detta yrkande framställdes från blott en enda ledamot, ville jag för min del dock understödja detsamma och sade, att det vore skäl att söka bringa ytterligare utredning till stånd, hvaraf möjligen kunde framgå ett nytt förslag till utlåtande, som vore af annan beskaffenhet än det nu framlagda. Efter förloppet af de åtta dagarne hördes emellertid icke af någon ny upplysning eller något nytt förslag till utlåtande. Motionären hade visserligen önskat sjelf att få komma tillstådes i utskottet och afgifva upplysningar, som skulle tala till förmån för hans motion. När detta bekantgjordes inom utskottet, understödde jag detta motionärens yrkande, men de öfriga ledamöterna af utskottet ansågo det oformligt, att en motionär på egen begäran inkallades, och yttrade, att vanligen plägade utskottet sjelft inkalla en motionär, om det funne behöfligt att af denne inhemta upplysningar. Jag skulle således förmoda, att både motionären och kammarledamöterna kunna finna, det vi

Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)*

sökt taga motionen så godt vi kunnat i samvetsgrant bepröfvande.

För min del skulle jag icke haft något emot att yrka bifall till hvad motionären i sista punkten af sitt förslag framställt, nemligen att presterskapets uppmärksamhet borde fästas vid angelägenheten af att vid anteckning i dopboken göra skilnad mellan faddrar och dopvittnen. Hvad han deremot begärt i första punkten, nemligen ett bestämdt förbud emot att i dopboken anteckna frånvarande personer såsom faddrar, kan jag icke vara med om. Ty huru skarpt motionären än betonat ordalydelsen af kyrkolagens ord att »presten skall i kyrkoboken anteckna deras namn, som vittnen till barnens döpelse varit hafva» och sammalunda kyrkohandbokens ord: »Låten I, som bevitnat denna heliga handling», så tror jag dock icke, att detta lagbud, om man rätt förstår det, skall lägga hinder i vägen att anteckna äfven frånvarande faddrar. Det synes mig innehålla ett bestämdt bud, att de personer, hvilka äro såsom faddrar närvarande, skola antecknas, men icke något absolut förbud mot att jemte dessa närvarande faddrar anteckna äfven andra, som skriftligen anhållit att få blifva antecknade såsom faddrar. Ty jag kan icke, i olikhet med motionären, finna något orätt eller orimligt i att man i en sådan kyrklig handling, lika väl som i en borgerlig sådan, skriftligen förbinder sig att fullgöra ett visst åtagande. Och jag skulle härvidlag vilja för motionären framhålla ett enda exempel — det har väl icke afgörande beviskraft, men kan ju ändock anföras — det var nemligen Martin Luthers exempel. Då ett af hans barn skulle döpas, begärde han af en furste af Anhalt, att denne, som icke kunde komma tillstädes vid dopet, ändock skulle låta sig antecknas såsom fadder, hvilket ock denne medgaf. Detta emellertid endast i förbigående.

Herr vice talman, jag skall icke upptaga tiden vidare, utan finner mig på grund af hvad jag nu sagt föranlåten att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Jag ber om ursäkt, att jag återigen anhåller om ordet i den här frågan.

Jag vill först och främst upplysa herr Holmgren om, att jag icke är f. d. icke-prest, utan f. d. prest.

Sedan ville jag be att få meddela herr Grundell, att jag aldrig uttalat något klander öfver att utskottet skulle hafva behandlat min motion mindre hänsynsfullt; tvärtom anser jag, att det behandlat densamma ganska hänsynsfullt. Och jag vet därför icke, hvad hans ord om den saken egentligen hade här att göra. Det var nyss en ledamot af kammaren, som sade mig, att han tyckte, att utskottets betänkande var ganska peppradt, men jag svarade då, att jag icke kunde finna det, utan att det syntes mig mycket moderat. Och hvad speciellt herr Grundell beträffar, så

skall jag be att få gifva honom ett särskildt erkännande för den del, han haft i detta.

Nu sade herr Holmgren, att frågan icke har den allra ringaste praktiska betydelse, och att jag hade erkänt detta. Ja, det vill säga, *i fall det icke har någon praktisk betydelse, om det, som står i den svenska kyrkans dopböcker, är sant eller icke sant.* Men jag vill hemställa till herrar prester, om de verkligen mena, att det icke har eller kan få någon praktisk betydelse, om de anteckningar, som kyrkan gör i sina böcker, äro sanna eller icke.

Jag hade anfört ett yttrande af en person, en prestman i Stockholm, att hvarenda prest visste, att jag hade rätt. Detta yttrandes rättighet har herr Holmgren i sin mån konstaterat, då han sade, att han för sin del aldrig gjort sig någon betänklighet af att inskrifva frånvarande personer såsom faddrar. Om han därför trodde, att han skulle blifva det »särdeles märkvärdiga exemplar af svensk prest», som jag åsyftade, så tog han allt för illa miste. Ty jag kallade den ett särskildt exemplar af prest, som med handen på hjertat kunde säga, att han *aldrig* som dopvittnen antecknat andra än sådana, som varit närvarande vid dopet. Men det sade ju herr Holmgren, att han aldrig gjort sig samvete af. Och han tillade: »lika litet som herr Waldenström skulle göra sig samvete af att anteckna ett barn såsom döpt af lekman». Jag vill emellertid säga herr Holmgren, att jag bestämdt skulle af mitt samvete känna mig förbjuden att anteckna ett barn såsom döpt af lekman, i fall jag visste, att det voro döpt af prest. Det är ett fullkomligt misstag, att jag skulle vilja göra en sådan osann anteckning.

Af hvad herr Grundell yttrade tyckte jag mig finna, att äfven han ansåg det tillbörligt, att i kolumnen för dopvittnen anteckna sådana, som icke varit dopvittnen. Ja, der hafva vi då en ytterligare bekräftelse på hvad jag har framhållit.

Herr Holmgren fäste sig vid mina ord, att jag ville införa sanning i de svenska kyrkoböckerna, och frågade: »Hvad är sanning? Hvad är sanning på det religiösa området? Hvad är sanning på det politiska området? Är det endast herr Waldenström, som representerar sanningen?» Men jag vill hemställa till herr Holmgren, om vi icke skulle kunna vara öfverens om, att det *icke* är sanning, att såsom vittnen till en dophandling antecknas personer, som icke varit närvarande dervid. Så pass långt kunna vi väl vara öfverens om hvad som är sanning, om vi nu icke kunna komma längre.

»Att anteckna en far eller mor till någon af barnets föräldrar såsom fadder skulle då vara emot lagen!» utropar herr Holmgren. Nej, visst icke. Om de äro närvarande, så må de antecknas såsom vittnen. Men äro de icke närvarande, så är det icke sanning och i strid mot kyrkolagen att anteckna dem som dopvittnen. Så står saken.

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.*
(Forts.)

Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)

Vidare skall jag be att med afseende på hvad herr Grundell sade få anmärka, att det icke står i kyrkoskrifningskomiténs betänkande, att det *kan förekomma*, utan att det *ofta inträffar*, att personer, som icke äro närvarande vid dophandlingen, antecknas såsom vittnen.

Sedermera säger herr Grundell, att jag gjort en skarp åtskilnad mellan faddrar och dopvittnen. Detta är ett misstag. Jag har tvärtom visat, att en fadder alltid måste vara dopvittne. Det är kyrkolagens bestämda bud och kyrkohandbokens otvetydiga uttryck, att faddrarne skola vara vittnen till den heliga handlingen. Men skilnad göres i kyrkohandboken mellan sådana vittnen, som vilja åtaga sig förpligtelser, och sådana, som icke vilja åtaga sig dem, och den skilnaden har jag framhållit.

Nu säger herr Grundell, att, när det står befaldt, att man skall anteckna faddrar, detta icke innehåller något bud, att man icke skall anteckna andra än sådana, som varit dopvittnen. Jag vill då hänvisa herr Grundell till § 12 af 3 kap. kyrkolagen, der det heter, att presten i dopboken skall anteckna dem, som vittnen till barnens döpelse varit hafva. Det budet är icke upphäfdt, och det kan icke upphävas genom en kyrkoskrifningsförordning, såsom presterna här i kammaren torde hafva fått lära sig på senare tiden. Nej, det budet står kvar.

För öfrigt skall jag icke vidare befatta mig med denna sak, ty jag har icke gjort något yrkande, utan har endast velat påpeka förhållandet till den kraft och verkan, det hafva kan.

Herr Zotterman: Kammaren torde ursäktas, att, då jag är den, som undertecknat detta betänkande, jag finner mig föranlåten att yttra några ord.

Herr Waldenström började sitt första anförande på ett sätt, som icke föreföll mig så säkert, som jag väntat, att det skulle blifva, ty han har icke kunnat förneka, att hvad han påstått i sin motion icke stämmer med det verkliga förhållandet. Då han säger, att han tillåtit sig citera de ord, som han tagit ur kyrkoskrifningskomiténs betänkande, och att utskottet är skyldigt att kunna der uppfatta hans mening, så får jag säga, att i det sammanhang, han i motionen anför det citat, det är omöjligt för någon att kunna göra en skilnad på herr Waldenströms mening och hvad som der uttalats. Jag vill icke trötta kammaren med att läsa upp den ifrågavarande meningen om att det är allom bekant etc. Kammarens ledamöter kunna sjelfva jemföra det yttlande, som han haft i motionen, med den förklaring, som han här har gifvit. Han har påstått, att det är allom bekant, att det är ytterst vanligt, att personer, som icke ens äro medvetna om, att barnet blifvit födt, än mindre varit närvarande vid dess dop, antecknas såsom vittnen. Detta kan han omöjligen bort-

resonnera. Hvad som är skrifvet synes mig åtminstone böra vara för herr Waldenström alldeles tydligt och klart bindande.

Till stöd för sin motion yttrade han, att han talat med en af utskottets ledamöter, hvilken i sin ordning har af en prestman här i Stockholm fått det intyget, att herr Waldenström hade rätt. Jag får säga herr Waldenström, att jag icke är säker på att denna prestmans intyg gäller just den sak, hvarom här är fråga. Det är icke bevisadt, att denna prestmans uttryck gäller frågan, om man skall taga bort rätten för de personer, som vilja låta anteckna sig såsom faddrar, ehuru de icke ha tillfälle närvara vid dopet, eller om det gälde något helt annat. Det syntes mig under det resonnementet, som vi hade med denna ledamot, som om det snarare i detta yttrande låge ett intyg, gående i riktning af hvad som af samma utskott i dess utlåtande öfver en annan motion framstälts och hemstälts för att förekomma en nu befintlig olägenhet, nemligen beträffande barn, som döpas, utan att dess fader eller moder äro kända. I den frågan har kammaren redan beslutat. Om vi nemligen komma till det resultat, att den rätt, som nu finnes för barnaföderska att vara okänd, i viss mening upphäves, så tror jag, att det andra, denna prestmans intyg om missförhållanden här i Stockholm hufvudsakligen afsåg, skall i högst väsentlig grad förändras till det bättre och dermed också hans omdöme. Det synes mig därför, som om man noga bör öfverväga, om hans intyg här är bindande eller icke.

Vidare yttrade herr Waldenström, att en annan af utskottets ledamöter sagt till honom, att han för en sin son begärt att få antecknad en 100 mil från honom boende person. Dermed skulle han då hafva velat visa, att denne utskottsledamot skulle hafva medgifvit sin vetskap om att personer antecknats som faddrar utan att vara närvarande, men dock i utskottets betänkande varit med om att förneka ett sådant faktum. Jag försäkrar herr Waldenström, att detta är ett fullkomligt misstag. Utskottet har tydligt erkänt, att sådant ofta förekommer, men att det är hufvudsakligen bland s. k. ståndspersoner, som detta gäller.

Hos allmogen i allmänhet, har jag hört sägas af de prestmän, jag talat vid, är det vanligt, att dopvittnena äro närvarande och att det i regel icke förekommer sådana anteckningar om frånvarande faddrar. Utskottet har framhållit, att i regeln så är förhållandet med allmogen, men det har icke sagt, att anteckning af frånvarande faddrar kan ske.

Då herr Waldenström nämnde, hvad han talat med ett par utskottsledamöter om, så tillåter jag mig att omnämna ett samtal mellan mig och honom. Då sade herr Waldenström, för att understryka sitt påstående, att det är »ytterst vanligt», att det går så till, att personer antecknas som faddrar, hvilka icke ens veta om det; »mig har det händt en enda gång i lifvet, att jag medgifvit att låta anteckna mig som fadder, men jag är fullkomligt

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)*

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.*

(Forts.)

öfvertygad, att det händt tjugofem om icke femtio gånger, att jag blifvit antecknad som fadder utan att vara tillfrågad». Herr Waldenström torde ursäkta, att jag, om jag ock icke kunde betvifla rättigheten af hans påstående, dock icke kunde taga det som ett för utskottet gällande skäl, förrän jag fick se förteckningen på dessa femtio baru och intyg af dessa barns fäder derom, att herr Waldenström verkligen blifvit antecknad som fadder i dopboken, utan att han derom anmodats, än mindre gifvit sitt bifall dertill.

Skulle det nu vara så, att det öfriga af det i motionen påstådda är lika litet bevisadt, hvilket det också är, huru kan det då vara möjligt, att utskottet skulle kunna tillmötesgå herr Waldenströms begäran i föreliggande motion och tillstyrka bifall till densamma?

För öfrigt vill jag nu så mycket mindre i sak ingå på ett närmare bemötande af herr Waldenström, som jag anser mig till fullo kunna instämma i hvad två talare, herrar Holmgren och Grundell, här framhållit. Herr vice talman, jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Boëthius: Herr vice talman, mina herrar! Som denna sak verkligen icke blott rör prester eller f. d. prester, utan rör den stora lekmannaallmänheten, må det tillåtas äfven en lekman utom utskottet att säga några ord.

Jag tror, att den stora allmänheten skulle blifva Riksdagen föga tacksam, om genom Riksdagens ingripande den gamla och — jag vågar säga — vackra seden upphäfdes, att man får som faddrar vid sina barns dop anteckna sina närmaste, äfven om de icke skulle hafva tillfälle att vara personligen närvarande. Om nu en oegentlighet med afseende på anteckningen förefinnes, då må denna oegentlighet ändras i öfverensstämmelse med denna sed, hvarpå allmänheten håller. Men man må icke beröfva allmänheten en rätt, som den har, och som — derom är jag öfvertygad — den vill hafva kvar. Deremot kan jag icke finna, att kyrkolagen behöfver ändras. Jag kan icke finna, att den paragraf, herr Waldenström uppläste, står i strid med den nu gällande seden. Ty att lagen bjuder, att man skall göra en viss sak, må väl i all rimlighets namn icke innebära detsamma som ett förbud mot att göra andra saker. Om lagen bjuder, att man skall anteckna de närvarande vittnena, så innebär det väl icke detsamma som ett förbud att anteckna andra personer.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Nordin i Sättna: Herr vice talman! Det har yttrats så mycket i denna fråga, att det kunde vara öfverflödigt att säga något mera. Men min 37-åriga tjenstemannatid har satt mig i

tillfälle att på närmare håll studera detta ärende mera än kanske många andra.

Motionären klandras för sitt uttryck, att »det är ytterst vanligt, att i dopboken såsom faddrar eller vittnen antecknas personer, som aldrig bevitnat den heliga handlingen.» Men jag har på anmodan af mina förmän skrivit minst hundratals dopsedlar, och aldrig har det förekommit, att alla de antecknade varit närvarande vid denna uppskrifning. Nu säger man, att det har ingen praktisk betydelse. Ja, jag lemnar den frågan derhän; den må gälla för hvad den kan. Men då det nu är alldeles säkert, att det aldrig en enda gång har infordrats medgifvande från dessa faddrar, att de åtagit sig fadderskapet, så kan det väl icke ledas i bevis, att de verkligen åtagit sig det.

Jag har, som nyss nämnts, skrivit dessa dopsedlar, och de hafva gillats af mina förmän presterna. Nu kan man säga, att detta endast skett på ett enda ställe. Men jag har tjänstgjort under fjorton prester, och alla hafva godkänt detta mitt förfarings-sätt. Jag klandrar dem icke därför, då ju kyrkolagen icke fordrar någon vidare bevisning. Men jag tycker, att, ehuru den här-liga förmån, som förlänas genom dopet, är en trossak, är åtminstone den yttre handlingen det icke.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Waldenström: Herr vice talman! Mina herrari! Jag hade icke ämnat att vidare begära ordet i denna fråga, men herr Zottermans yttrande har gjort det till en moralisk nödvändighet för mig.

Först och främst anförde han, att jag i min motion skulle hafva positivt sagt, att det är ytterst vanligt, att såsom dopvittnen antecknas sådana personer, som icke ens veta, att barnet är födt. Jag har i motionen sagt: personer, som icke varit närvarande vid dopet och som »kanske» icke ens veta, att barnet är födt. Man skall läsa rätt, då man skall skriva ett utskottsbetänkande, det vill jag säga herr Zotterman, och icke hoppa öfver ett *kanske*.

Han påstod vidare, att jag skulle ha sagt, att jag talat med en af utskottets ledamöter, som meddelat, att han af en prest fått den och den upplysningen, men, tillade han, kanske, när allt kommer omkring, gälde denna upplysning icke här ifrågavarande sak, utan en helt annan. — Jag sade emellertid alls icke, att jag talat med en utskottsledamot derom, utan att jag talat med presten sjelf. Han telefonerade här om aftonen till mig och omtalade, att han med afseende å just denna min motion hade sagt till en utskottsledamot, att hvar enda svensk prest visste, jag hade rätt. Och de veta det alla. Herrar Holmgren och Grundell kunna bekräfta det, och de hafva äfven gjort det.

Herr Boëthius sade, att denna stora allmänheten skulle vara Andra Kammaren föga tacksam, om den beröfvade folk rättigheten

Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)

Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.

(Forts.)

att stå fadder utan att vara vittne. — Hvad allmänheten här vid lag kan vara tacksam för eller ej, det har jag icke hört efter. Här är frågan endast den: hafva de personer, som antecknats såsom vittnen, varit vittnen eller icke? Och är det öfverensstämmande med kyrkolagen, att sådana personer, som icke varit närvarande, antecknas såsom faddrar, låt vara att de nu äro närmaste anförwandter?

Vidare sade han, att, om lagen påbjuder en sak, detta väl icke måtte innebära förbud för att dessutom göra något annat. Nej, visserligen icke, och följaktligen, om lagen bestämmer, huru en prest skall döpa barn, så är det därför icke något stadgadt om, huru en lekman skall bära sig åt, då han döper barn, men det må för öfrigt herr Bœthius likasom hvar och en af herrarne vara på det klara med, att när kyrkolagen säger, att faddrar äro vittnen, och personer antecknas såsom faddrar, så skola de vara vittnen, för så vidt man är angelägen om, att det blir *sanning* i denna anteckning, hvilket jag velat påpeka att det bör vara.

Jag har för öfrigt, såsom jag redan nämnt, icke något yrkande att framställa.

Herr Olsson i Ornakärr: Herr talman! Jag skall på förhand tillkännagifva, att jag icke har något yrkande att göra. Men som det flera gånger blifvit nämndt, att en person från utskottet vändt sig till en prestman med förfrågan, huruvida herr Waldenström hade rätt i sin motion, så vill jag tillkännagifva, att jag just är denna person. Jag gick till en gammal prestman här i Stockholm och bad, att han ville läsa några rader i herr Waldenströms motion. Han läste icke blott några rader, utan hela motionen, och efter en stunds tystnad sade han: »Waldenström har alldeles rätt i hvad han här säger». Han yttrade mycket mera, som jag nu icke skall anföra.

Jag vill blott tillägga, att, då frågan förevar i utskottet första gången, jag var mycket böjd för att bifalla herr Waldenströms förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, dock under det vilkor, att vi under tiden kunde få bevis för att hans påståenden voro fullkomligt sanningsenliga, och att det i verkligheten förhöll sig så, som han i motionen antydt. Jag sökte efter bevis och fick några, men icke så starka, att jag vågade reservera mig mot utskottets utlåtande. Ty jag vet, att Riksdagen fordrar starka bevis och en noggrann utredning, innan Riksdagen vill bifalla något förslag. Detta, att jag icke kunde erhålla tillräckliga bevis, förledde, att jag icke reserverade mig. Och jag skall, såsom jag från början nämnde, icke heller nu göra något yrkande.

Herr Grundell: Jag hoppas, att det icke måtte anses ogrannlaga, om jag med anledning af den föregående talarens yttrande anhåller att få komplettera det uttalande, som han erhållit från

nämnda prestman. Jag har nemligen hört det från den ärade talarens egen mun.

Denna prestman sade: ja, Waldenström har rätt; det går ohyggligt till vid våra barndop här i Stockholm, ty det inträffar ofta i församlingarna, att 17 å 18 barn skola döpas på en gång, hvarvid det icke finnes några dopvittnen eller någon, som kan stå fadder. Men jag vill fästa såväl den ärade talarens som motionärens uppmärksamhet derpå, att detta uttalande egentligen icke berör, hvad motionären har hemställt. Motionären har endast talat om anteckning i dopböckerna af vare sig faddrar eller dopvittnen, under det att nämnda prestmans uttalande rör det förhållande, att det understundom eller måhända rätt ofta inträffar, att barn, som döpas, *icke* hafva faddrar eller dopvittnen.

Jag har också någon kännedom om, huru det uti ifrågasvarande afseende tillgår i hufvudstadens församlingar här, och jag har inhemtat, att det är vanligt, särskildt när barn, tillhörande de fattigare samhällsklasserna, döpas, att det endast är två personer närvarande, nemligen dels en qvinna, som bär barnet, och dels äfven barnmorskan. Dessa kunna naturligen icke vara faddrar i vanlig mening; det är ju orimligt, att en barnmorska skulle åtaga sig fadderförpligtelser för hundratals barn, utan hon är egentligen med endast såsom dopvittne. Utskottet har också i sitt utlåtande påpekat, att det i många fall måste förefalla i högsta grad oegentligt att i dopboken göra anteckning om dopvittnen, t. ex. när, såsom det ofta inträffar här i Stockholm, barn, utan att hafva faddrar, döpas i kyrkan inför hela församlingen såsom dopvittnen.

Jag skall ock i detta sammanhang gent emot motionären be att få påpeka en omständighet. Han har i sin motion åberopat ett yttrande i kyrkoskrifningskomiterades betänkande, ehuru han utlemnat de sista raderna, der komiterade säga:

»I likhet med i nu använda formulär för födelse- och dophok, har i detta förslag endast afsetts anteckning om faddrar, naturligtvis obetaget för den bokförare, som så anser lämpligt, att särskildt anteckna, om någon är närvarande vid dopet utan att vara fadder.»

Den praxis synes emellertid presterskapet i Stockholms stora församlingar hafva följt, att det i regeln icke antecknar s. k. dopvittnen, utan endast faddrar, och har det gjort detta, så synes det mig, som om det icke hade förtjenat det skarpa klander, som motionären rigtat mot presterna i Stockholm, utan tvärtom, ty då hafva de ställt sig kyrkoskrifningskomiténs förslag till efterrättelse.

Herr Zotterman: Då herr Waldenström nyss ansåg det såsom hans moraliska pligt att begära ordet för att kritisera mig och göra anmärkningar mot det sätt, hvarpå jag framhållit hans påståenden i motionen, i det att jag skulle hafva utlemnat orden

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.
(Forts.)*

*Om
införandet i
dopbok af
anteckningar
angående
faddrar.*

(Forts.)

»ja, kanske», så känner äfven jag mig moraliskt pligtig att försvara mig och framhålla, hurusom herr Waldenström är ofantligt öm i fråga om det allra minsta uttryck, som från utskottets sida fälles angående återgifvandet af hans uttalanden, under det att han sjelf helt ogeneradt framkastar graverande beskyllningar mot andra och särskildt mot frånvarande, som icke kunna försvara sig. Då jag först hade ordet, sade jag, att jag icke ville trötta kammaren med att uppläsa den af mig klandrade satsen af herr Waldenström, utan jag uppmanade kammarens samtliga ledamöter att sjelfva göra en jämförelse mellan hvad herr Waldenström sagt i motionen med den förklaring, han nu här i kammaren gifvit. Jag tillbakavisar sålunda den nyss mot mig utslungade beskyllningen, att jag med afsigt skulle hafva vantolkat herr Waldenströms i motionen gjorda uttalande.

Då jag hade ordet första gången, hänvisade jag till hvad herrar Holmgren och Grundell i sak anført; nu tillåter jag mig derjemte i sak åberopa utskottets väl motiverade och på goda grunder hvilande utlåtande samt vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemstallan.

Öfverläggningen var slutad. Efter af herr vice talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemstallan.

§ 12.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som redan blifvit eller derförinnan kunde varda af båda kamrarne godkända, komme att ega rum nästa lördag den 19 dennes.

§ 13.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *P. Norberg*, n:o 227, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken, och

herr *E. Lindblad*, n:o 228, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta.

Båda motionerna bordlades.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtande n:o 5, angående reglering af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landförsvaret,

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 12, i anledning af väckta motioner om afskaffande eller nedsättning af hvitbetssockertillverkningskatten samt nedsättning af tullen å socker;

n:o 13, i anledning af väckta motioner om nedsättning af tullsatserna för kaffe och té; och

n:o 14, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 10, i anledning af väckt motion om tull å tack- och barlastjern samt skrot; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af § 2 mom. 3 och § 11 mom. 1 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsmagtens behof;

n:o 41, i anledning af väckta motioner angående ändringar i förordningen om fattigvården; och

n:o 42, i anledning af väckt motion om sådan ändring i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster, att äfven den, som häftar för oguldna kommunalutskylder, må ega rösträtt vid prestval.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>B. Dahlgren</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 16 dennes,
»	<i>K. A. Kihlberg</i>	4 » » 16 »
och	» <i>friherre F. Barnekow</i>	6 » » 14 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 1,54 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 15 mars.Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. grefve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter handlanden L. M. Welander från Skillingaryd;

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter Sofia Amalia Lundman;

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre fanjunkaren Johan Johansson Berggren;

angående tiondefrihet för Höganäs stenkolsverk;

angående förändrade bestämmelser rörande förvaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar m. m.;

angående upplåtelse af mark och virke från kronoparker till sanatorier; samt

med förslag till lag med vissa bestämmelser angående enskilda banker, som afstått från sedelutgifningsrätt.

Samtliga de kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Efter föredragning, hvar för sig, af de på kammarens bord hvilande motioner hänvisades:

herr *P. Norbergs* motion, n:o 227, till lagutskottet; och

herr *E. Lindblads* motion, n:o 228, till särskilda utskottet n:o 2.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

statsutskottets utlåtande n:o 5;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial n:is 12, 13 och 14; samt

lagutskottets utlåtanden n:is 40, 41 och 42.

§ 5.

Ordet lemnades på begäran till

Herr Pehrson i Törneryd, som yttrade: Herr grefve och talman! Då jag tror mig veta, att på Första Kammarens föredragningslista för i morgon först bland de två gånger bordlagda ärendena är uppfördt statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, och då kammaren torde anse det vara önskvärdt, att chefen för landtförsvarsdepartementet må vara i tillfälle att öfvervara kammarens öfverläggningar angående denna hufvudtitel, samt enär han, derest ärendet får bibehålla sin nuvarande plats på båda kamrarnes föredragningslistor, skulle vara förhindrad att närvara i endera af kamrarne vid behandlingen af detsamma, så hemställer jag, herr talman, att på föredragningslistan för i morgon måtte bland två gånger bordlagda ärenden framför statsutskottets utlåtande n:o 5 uppföras bevillningsutskottets betänkande, n:o 12, rörande hvitbetssockertillverkningskatten och derefter samma utskotts memorial n:o 14, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 10, i anledning af väckt motion om tull å tack- och barlastjern samt skrot. Det senare ärendet utgöres, som herrarna veta, af ett förslag till voteringsproposition.

Jag hemställer således hos herr talmannen om proposition på detta mitt yrkande.

Den af herr Pehrson sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

§ 6.

Nya motioner afgåfvos af:

herr *Hjalmar Branting*, n:o 229, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta; och

herrar *P. O. Lundell* och *Elis Nilson*, n:o 230, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta.

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 22, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast beviljades fullmäktige i nämnda kontor.

§ 8.

Till bordläggning anmälades lagutskottets utlåtanden:

n:o 43, i anledning af väckt motion om rätt för enskild part att mot embetsmän anhängiggöra talan för fel i embetet;

n:o 44, i anledning af väckt motion angående ändring af förordningen om biskopsval den 30 maj 1759;

n:o 45, i anledning af väckt motion om ändringar i §§ 6 och 9 af lagen om tillsättning af presterliga tjänster; och

n:o 46, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående fullständigare lagstiftning till skydd mot miss-handel af djur.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. E. Olsson* i Skiftinge under tre dagar från och med morgondagen.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,50 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Rättelse

i Andra Kammarens protokoll n:o 14.

Sid. 30 rad. 11 uppifrån *står*: dermed
läs: dervid